

komparace odpovědět na otázku, zda existují určité společné rysy vývoje politických stran v postkomunistických zemích střední Evropy.

Vlastní konference byla zahájena diskusí u kulatého stolu s maďarskými experty, kterými byli Kálmán Kulczár (předseda Maďarské společnosti pro politické vědy), Czaba Kis, Attila Ágh a Tibor Pálankai. Předmětem diskuse byla ústava a právní řád Maďarska, vztah právního systému a právní kultury k politickému systému a politické kultuře, maďarská zahraniční a bezpečnostní politika včetně vztahu k maďarským minoritám žijícím v zahraničí, adaptace maďarských institucí k EU a NATO, ekonomická situace Maďarska a předpokládaná „cena“ za členství v EU. A. Ágh upozornil na nedostatečně jasně formulovaná kritéria pro členství v EU, na přílišné zdůraznění ekonomické stránky transformace a vstupu do EU.

Dále konference pokračovala čtyřmi národními bloky; referáty v nich přednesené lze rozdělit do následujících tematických okruhů:

1. Nacionalismus

– *Ivan Grdšić* (prezident Chorvatské společnosti pro politické vědy): Typologie aktérů a politika v postkomunistickém Chorvatsku.

2. Vztah k Evropské unii, podpora vstupu a euroskepticismus

– *Danica Fink-Hafner* (Univerzita Ljubljana): Problémy europeizace na úrovni odvětví;

– *Olga Gyárfásová* (FOCUS Bratislava): Politický diskurs slovenské evropské integrace;

– *Irena Brinar* (Univerzita Ljubljana): Rozšiřování EU a Slovinsko.

3. Reprezentace zájmů (politické strany, občanská společnost)

– *Adolf Bibić* (prezident Slovinské asociace pro politické vědy): Občanská společnost jako faktor demokratizace a europeizace;

– *Zdenka Mansfeldová* (Sociologický ústav Akademie věd České republiky): Pluralitní reprezentace zájmů v České společnosti;

– *Attila Ágh* (Ekonomická univerzita Budapešť): Stranický systém střední a východní Evropy; od „hnutí“ ke „kartelům“;

– *Máté Szabó* (Eötvös Loránd Univerzita, Budapešť): Konflikt v postkomunistické politické kultuře.

4. Parlament, volební zákon a jeho důsledky

– *Drago Zajc* (Univerzita Ljubljana): Europeizace nových parlamentů: slovinská zkušenost;

– *Gabriella Ilonski* (Ekonomická univerzita Budapešť): Úvaha nad parlamentem v současné době; regionální perspektiva;

– *Krzysztof Jaszwieicz* (Institut politických věd, PAN Varšava): Politické důsledky volebního zákona; příklad Polska 1989-93.

5. Zkušenosti „nováčka“ v EU – Rakousko

– *Sonja Puntcher-Riekman* (Rakouská akademie věd): Rakousko – zastánce rozšíření EU směrem do střední a východní Evropy?

– *Andreas Priberski* (Rakouský institut pro východní a jihovýchodní Evropu, Vídeň – Budapešť): Změny v postoji východních sousedů po vstupu Rakouska do EU;

– *Helmut Kramer* (Ústav politických věd Vídeňské univerzity): Role veřejného mínění ve vztahu Rakouska k EU;

– *Otmar Höll* (Rakouský institut mezinárodní politiky): Politika EU ve vztahu k životnímu prostředí a její dopad na Rakousko.

Rakouský blok, představující určitý pohled z druhé strany, v podstatě dospěl k závěru, že Rakousko dnes také prochází transformačním procesem, musí se zabývat řadou vlastních problémů, které v době rozděleného světa neexistovaly a nebo byly odsouvány do pozadí.

Konference prokázala účelnost užších kontaktů zemí střední Evropy. Další, v pořadí již třetí, se bude konat v roce 1996 ve Slovinsku na téma *Political Conflict and Concensus in the Region*.

Zdenka Mansfeldová

50 let kontaktů mezi demografií a ostatními vědami o člověku a společnosti

S velikou slávou se ve dnech 23. až 27. října 1995 konaly v Paříži oslavy 50. výročí založení

INEDu, což je mezinárodně známá zkratka pro označení Francouzského demografického ústavu. Když si ji však chtějí čeští demografové doslova přeložit, narazí na problém, zda název „Institut national“ je třeba přeložit jako národní nebo státní, což obojí by bylo v duchu

francouzského jazyka možné. S jistým překvapením se účastník vědeckého kolokvia v retrospektivním referátu Alaina Desrosièresa dozvěděl, že už v okamžiku založení INEDu 24. října 1945 nešlo o formální problém, nápadný jen cizinci při překladu. Alfred Sauvy a Louis Henry, které dnešní, již třetí, generace badatelů INEDu, nazývá „otci zakladateli“, mluvili prý o demografii jako o „science savage“, což opět není do jiných jazyků jednoznačně přeložitelné. Zdá se, že tímto označením chtěli vyjádřit, že v roce 1945 francouzská demografie nebyla zavedenou akademickou vědou, na rozdíl například od ekonomie nebo sociologie, a že byla především poplatná administrativní infrastruktuře oficiální statistiky, jejíž cíle nemohly být považovány za přísně vědecké. Touto situací demografie odůvodňovali „otcové“ založení INEDu jako instituce první svého druhu a typicky francouzské, která neměla být ani servisem státní administrativy, ani centrem univerzitní vědy. Téměř ve stejné době jako INED vznikl v poválečném zakladatelském nadšení i podobně specificky zaměřený ústav ekonomické statistiky INSEE. I když šly oba ústavy nadále v podstatě svou vlastní cestou, sociologové vědy je často házeli do jednoho pytle jako typický případ vzniku „státní vědy“, kterou považovali za francouzské specifikum.

Než však při oslavě padesátin INEDu došlo k vědecké diskusi v relativně úzkém kruhu představitelů demografických institucí z různých zemí, bylo uspořádáno dvoudenní zasedání, které se konalo v prostorách francouzského senátu v Lucemburském paláci, za přítomnosti médií a zástupců vědeckých i státně administrativních organizací s názvem „Demografie, statistika a soukromý život“. Ústředním motivem jednání byl čím dále tím tíživěji ve společenských vědách pocítovaný rozpor mezi sociální poptávkou po informacích o tzv. „choulostivých“ tématech a silným odporem části společnosti k sbírání dat dotýkajících se individuálních osobních zájmů problémových skupin obyvatelstva od ilegálních imigrantů, bezdomovců až po zasažené virem AIDS. Orgány ekonomické a politické integrace Evropy sice již od roku 1981 usilují o společnou reglementaci sbírání jednotlivých

údajů, avšak dosud nebyly překonány překážky místních a národních rozdílů v přístupu.

Teprve však, když se konference v dalších třech dnech přenesla z Lucemburského paláce do nedalekého Mezinárodního institutu veřejné správy a otevřela se volnému přístupu vědecké veřejnosti, nabyly oslavy charakteru široké a neobyčejně zajímavé diskuse o transdisciplinárnosti ve společenských vědách. Referáty o stavu demografie ve vybraných evropských zemích, v USA a v Kanadě byly většinou písemně připraveny a účastníkům předem předány a veškerá diskuse k nim simultánně tlumočena v angličtině a francouzštině. Bylo připraveno i jakési předzasedání věnované mezinárodní spolupráci INEDu, o níž hovořila dlouholetá organizátorka těchto styků Jacqueline Hecht. Zdvořilostním aktem vůči hostům ze zahraničí byla i přednost daná dvěma demografickým pracovištím francouzského jazyka mimo Francii. Za universitu v Montrealu promluvil bývalý ředitel jejího demografického ústavu Jacques Legaré a za Katolickou universitu v Louvain-la-Neuve ředitel tamního demografického institutu Michel Loriaux. Již v jeho projevu však místo obvyklých oficiálností zazněla kritika současné demografie jako vědy, která se odvrátila od humanitního poslání společenských věd. Chcete-li vytvořit skutečnou vědu o člověku, nestačí, když posadíte demografa, statistika, sociologa, antropologa a ekonoma do jedné kanceláře, říkal Loriaux na adresu institucí užívajících demografie k expertizám při administrativní správě státu či regionu. Předznamenal tím ráz diskuse vedený demografy z INEDu i z různých evropských zemí, kteří se často velmi originálním způsobem dotýkali ožehavých problémů současného bádání o člověku a společnosti. Alain Blum v referátu o budoucnosti francouzské demografie do jisté míry váhal s předpovědí, zda demografie nastoupí cestu obratu od sociální k biologické problematice a její jedinou starostí bude zabývat se zděděnými vlastnostmi individua v okamžiku jeho narození, nebo zda se stane nástrojem politiky, a nikoli ve jménu vědy, nýbrž ve jménu moci bude tu mluvit za natalisty, tam zase za malthusiány, jednou bránit instituci rodiny, podruhé státní imigrační politiku. Blum dokonce položil otázku, zda demograf budoucnosti nebude spíše statisti-